

KORONAVİRÜS (COVID-19) KÜRESEL SALGINI DOLAYISIYLA TÜRKİYE ve BAZI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ALINAN EKONOMİK ve MALİ TEDBİRLER

ECONOMIC AND FINANCIAL MEASURES TAKEN IN TURKEY AND SOME DEVELOPED COUNTRIES DUE TO THE GLOBAL OUTBREAK OF CORONAVIRUS (COVID-19)

Hakan ÖZDEMİR*

Okan ATAĞ**

Zafer HATİPER**

ÖZ

Aralık 2019'da ilk olarak Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan Koronavirüs (COVID-19), hızlı bir küresel yayılım göstererek tüm Dünya ülkelerini etkilemiş olup, Dünya Sağlık Örgütü'nce küresel salgın ilan edilmiştir. Bütün Dünya ülkelerine yayılan ve bu noktada Mart 2020'de de ülkemizde görülen koronavirüs küresel salgını nedeniyle ülkeler bir dizi önlem almıştır. Bu noktada, Dünya'daki diğer ülkeler gibi Türkiye'de hukuki, siyasi, idari, sosyal ve ekonomik olarak birçok önlem almıştır. Alınan bu önlemlerin işçilere, işverenlere, mükelleflere kısaca salgından etkilenen kişilere olumsuz etkilerinin olacağı düşünülerek bu kapsamda birçok ekonomik ve mali tedbirler alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Bu çalışmada; bütün Dünyaya yayılan koronavirüs küresel tehdidi sonrasında, bazı gelişmiş ülkelerde ve Türki-

ABSTRACT

Coronavirus (COVID-19), which first appeared in Wuhan, China in December 2019, has spread rapidly globally, affecting all countries around the world and has been declared a pandemic by the World Health Organization. Due to the global outbreak of coronavirus, which has spread to all countries of the world and which was seen in our country at this point in March 2020, countries have taken a number of measures. At this point, Turkey, like other countries in the world, has taken many legal, political, administrative, social and economic measures. Considering that these measures will have negative effects on workers, employers and taxpayers, in short, on those affected by the pandemic, many economic and financial measures have been taken and arrangements have been made in this context. In this study, we will try

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, hozdemir_03@hotmail.com, ORC-ID:0000-0002-2740-3737.

** Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, okan.atak@vdk.gov.tr, ORC-ID:0000-0003-4775-5366.

*** Vergi Müfettiş Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, zafer_hatiper@hotmail.com, ORC-ID:0000-0002-7665-3812.

Özdemir, H., Atak, O., Hatiper Z. (Mayıs 2020). Koronavirüs (Covid-19) Küresel Salgını Dolayısıyla Türkiye ve Bazı Gelişmiş Ülkelerde Alınan Ekonomik ve Mali Tedbirler, *Vergi Raporu*, 248, (186-200).

Bu makale hakem denetiminden geçmiştir.

Makale Türü: Derleme Makalesi

M.G.T.: 06.04.2020 / M.K.T.: 27.04.2020

ye'de alınan ekonomik ve mali tedbirlerin neler olduğu açıklanarak, söz konusu tedbirlerin nasıl uygulanacağı anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs (COVID-19), Çin, Türkiye, Ekonomik Tedbir, Vergisel Tedbir

Jel Sınıflandırması Kodları: H26, H29, K34.

GİRİŞ

Bütün Dünyayı tehdit eden koronavirüs küresel salgını kapsamında, Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 25 Nisan 2020 itibarıyla, Dünya çapında kayıt altına alınan vaka sayısı 2.774.135, ölü sayısı ise 190.871 olarak gerçekleşmiştir.¹

Dünya genelinde milyarlarca kişi sokağa çıkma yasağı veya kısıtlamaları, salgın tedirginliği, devletlerin ve işletmelerin mümkün kıldığı evden çalışma uygulaması (home office) nedeniyle işe gitmemektedir. Bu çerçevede, başta üretim olmak üzere dünya ekonomisinin büyük tehlike altında olduğu görülmektedir. Ülkeler, şimdiden ekonomilerinin 2020 yılında küçüleceğini düşünmekte, bu noktada ekonomi ve istihdam dengelerini koronavirüs krizinde ayakta tutmak için birbirinden farklı yöntemler benimsemekte ve hayata geçirmektedirler. Bu doğrultuda, salgın nedeniyle oluşan ekonomik ve mali zararı azaltmak için ülkeler birbiri ardına önlem paketleri açıklamaktadırlar.

COVID-19 acil durumu, dünyadaki birçok insanın hayatını etkilemekte olup hükümetler bu doğrultuda vatandaşlarını, işletmelerini ve önemli kamu hizmetlerinin sağlanmasını desteklemek için çok yönlü adımlar atmaktadır. Bu doğrultuda, hükümetler temel insan ihtiyaçlarını

to explain what kind of economic and financial measures have been taken in some developed countries and in Turkey and how these measures will be implemented after the global threat of coronavirus spreading throughout the world.

Keywords: Coronavirus (Covid-19), China, Turkey, Economic Measures, Tax Measures

Jel Classification Codes: H26, H29, K34.

üreten üreticileri destekleyerek arz yönlü, yaşam ihtiyaçlarını giderebilmesi için de insanları destekleyerek talep yönlü politikalar uygulamaktadırlar. Yine uygulanan bu politikalar arasında, vergi idareleri tarafından da mükellefler üzerindeki yükümlülükleri hafifletmek, nakit akışı problemi olan işletmeleri ve bireyleri desteklemek için önemli tedbirler alınmaktadır.

Bu çalışmada; ABD, Çin, İspanya, İtalya, Almanya gibi gelişmiş bazı ülkelerde ve Türkiye'de alınan ekonomik ve mali içerikli paketlerde yer alan önemli düzenlemeler açıklanmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda, ilk önce koronavirüs nedeniyle Türkiye'de alınan ekonomik ve mali tedbirlerden önemli olanlar, daha sonra koronavirüsten en çok etkilenen bazı gelişmiş ülkelerde alınan ekonomik ve mali tedbirler anlatılacak ve ardından da değerlendirme yapılarak çalışma sonuçlandırılacaktır.

1- TÜRKİYE'DE ALINAN EKONOMİK ve MALİ TEDBİRLER

Türkiye'de ilk koronavirüs vakası 11 Mart 2020 tarihinde görülmüş olup², 25 Nisan 2020 itibarıyla Türkiye'de, 107.773 COVID-19 vakası ve 2.706 ölüm gerçekleşmiştir.³ Yaşanan koronavi-

¹ Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). "Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic". (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

² Anadolu Ajansı, "Sağlık Bakanı Koca Türkiye'de İlk Korumavirüs Vakasının Görüldüğünü Açıkladı". (<https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/saglik-bakanikoca-turkiyede-ilk-koronavirus-vakasinin-goruldugunu-acikladi/1761466>). Erişim tarihi: 01 Nisan 2020.

³ T.C. Sağlık Bakanlığı, "Türkiye Günlük Korumavirüs Tablosu" (<https://covid19.saglik.gov.tr/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

rüs salgını nedeniyle hükümet; sosyal uzaklaşma, okul, mağaza ve eğlence mekânlarının kapatılması, riskli ülkelerden gelen ziyaretçiler için seyahat yasakları ve bu ülkelerden dönen vatandaşlar için karantina, 65 yaş ve üstü ve 20 yaş altı ile kronik rahatsızlığı olanlar için sokağa çıkma kısıtlaması, hafta sonu büyükşehirlerde sokağa çıkma kısıtlaması dâhil olmak üzere bir dizi hukuki, idari ve siyasi önlemler almıştır.

Türkiye’de hükümet, koronavirüs salgını dolayısıyla alınan önlemlerin neden olacağı olumsuzlukları bertaraf etmek için, ilk önce 18 Mart 2020’de 100 milyar TL’lik “Ekonomik İstikrar Kalkanı” adıyla bir ekonomi paketi açıkladı. Bu doğrultuda, Ekonomik İstikrar Kalkanı adı verilen söz konusu pakette ana hatları ile aşağıdaki tedbirler alınmıştır:^{4, 5}

- 1) Perakende, AVM, demir-çelik, otomotiv, lojistik, ulaşım, sinema, tiyatro, konaklama, yiyecek-içecek, tekstil-konfeksiyon, etkinlik-organizasyon gibi sektörler için Muhtasar ve KDV ile SGK primlerinin Nisan, Mayıs ve Haziran dönemleri ödemelerinin 6’şar ay ertelenmesi,
- 2) Konaklama vergisinin ertelenmesi,
- 3) Otel kiralamalarına ilişkin irtifak hakkı bedelleri ve hasılat payı ödemelerinin Nisan, Mayıs ve Haziran ayları için 6 ay süreyle ertelenmesi,
- 4) İç havayolu taşımacılığında 3 ay süreyle KDV oranının yüzde 18’den yüzde 1’e indirilmesi,
- 5) Nakit akışı bozulan firmaların bankalara olan kredi anapara ve faiz ödemelerinin asgari 3 ay ötelenmesi ve gerektiğinde bunlara ilave finansman desteğinin sağ-

lanması,

- 6) İhracatçıya stok finansmanı desteğinin verilmesi,
- 7) İşlerinin olumsuz etkilendiğini beyan ederek talepte bulunan esnaf ve sanat-kârların Halkbank’a olan kredi borçlarının Nisan, Mayıs ve Haziran anapara ve faiz ödemelerinin 3 ay süreyle ve faizsiz olarak ertelenmesi,
- 8) Kredi Garanti Fonu limitinin 25 milyar liradan 50 milyar liraya çıkartılması, kredilerde önceliğin gelişmelerden olumsuz etkilendiği için likidite ihtiyacı oluşan ve teminat açığı bulunan firmalar ile KOBİ’lere verilmesi,
- 9) Vatandaşlar için sosyal amaçlı kredi paketlerinin devreye alınması,
- 10) 500 bin liranın altındaki konutlarda kredilendirilebilir miktarın yüzde 80’den yüzde 90’a çıkartılması ve asgari peşinatın yüzde 10’a düşürülmesi,
- 11) Koronavirüs etkisiyle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında temerrüde düşen firmaların kredi siciline mücbir sebep notunun düşülmesinin sağlanması,
- 12) Asgari ücret desteğinin devam ettirilmesi,
- 13) Mevzuattaki esnek ve uzaktan çalışma modellerinin daha etkin hâle getirilmesinin temin edilmesi,
- 14) Kısa çalışma ödeneğinin devreye alınması,
- 15) En düşük emekli maaşının 1.500 liraya yükseltilmesi,
- 16) Emeklilerin bayram ikramiyesinin Nisan ayı başına erken döneme çekilmesi,

⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı, “Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi”. (<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/117037/-ulkemizin-maruz-kaldigi-virus-tehdidinin-en-kisa-surede-bertaraf-edilmesi-icin-devlet-olarak-tum-imk-nlarimizi-seferber-ettik->). Erişim tarihi: 01 Mart 2020.

⁵ Anadolu Ajansı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketini Açıkladı”. (<https://www.aa.com.tr/tr/vg/video-galeri/cumhurbaskani-erdogan-ekonomik-istikrar-kalkani-paketini-acikladi/>). Erişim tarihi: 02 Nisan 2020.

- 17) İhtiyaç sahibi ailelere yapılacak nakdi yardımlar için ilave 2 milyar liralık kaynak ayrılması,
- 18) İstihdamdaki sürekliliği temin etmek amacıyla 2 aylık telafi çalışma süresinin 4 aya çıkarılması,
- 19) Tek başına yaşayan 80 yaş üstü yaşlılar için evde sağlık hizmetlerinden oluşan periyodik takip programının devreye alınması.

Ekonomik İstikrar Kalkanı paketi dışında çeşitli kurum ve kuruluşlarca da birçok destek, yardım ve önlem paketleri devreye alınmıştır. Bu doğrultuda, Hazine ve Maliye Bakanlığı da mükelleflerin koronavirüsten olumsuz etkilenmemesi için bazı tedbirler almıştır. Bu noktada, Hazine ve Maliye Bakanlığı koronavirüs ile mücadele kapsamında ana başlıkları ile aşağıdaki vergisel tedbirleri almıştır:^{6, 7}

- 2019 yılı gelir vergisi beyannameşi verme ve ödeme süresinde erteleme,
- Şubat dönemi KDV beyannameşi verme ve ödeme süresinde erteleme,
- Şubat dönemi Ba-Bs bildirimlerinin verilme süresinde erteleme,
- Mart ayında oluşturulması gereken e-defter ve e-defter beratlarının süresinde erteleme,
- Vergi dairelerine teslim edilmesi gereken YMM tasdik raporlarının tesliminde erteleme,
- Mükellefler için mücbir sebep hali ilan edilmesi,

- Mücbir sebep hali ilanı nedeniyle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında verilmesi gereken muhtasar ve KDV beyannamelerinin verilme ve bu beyanlar üzerine tahakkuk edecek olan vergilerin ödenme sürelerinde erteleme,
- Mücbir sebep hali ilanı nedeniyle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında verilmesi gereken Ba-Bs bildirimlerinin verilme süresinde erteleme,
- Mücbir sebep ilanı nedeniyle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında oluşturulması gereken e-defter ve e-defter beratlarının süresinde erteleme,
- Sokağa çıkma yasağı getirilenlerin vergisel ödevlerinde erteleme.

Diğer yandan, 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁸ ile de koronavirüs salgınının olası etkilerini azaltmak veya en aza indirmek için birçok düzenleme yapılmıştır. Bu kapsamda, yukarıda yer verilen ekonomik ve mali tedbirler dışında 7226 sayılı Torba Kanun'da yer alan ve koronavirüs salgını ile ilgili ekonomik tedbirler içeren düzenlemelerden önemli olanları aşağıdaki gibidir:^{9, 10}

- Elektrik ve doğal gaz faturalarının ertelenmesi konusunda Cumhurbaşkanına yetki verilmiştir.
- Mart-Haziran dönemleri işyeri kirasının ödenmemesinin fesih ve tahliye nedeni olmaması sağlanmıştır.
- Karşılıksız çeklere sicil affı getirilmiştir.

⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı. *Haberler*. (https://www.gib.gov.tr/tum_haberler). Erişim tarihi: 02 Nisan 2020.

⁷ Hasan DÖNMEZ ve Okan ATAĞ. "Özel Ek: Koronavirüs (Covid-19) Salgınına Karşı Alınan Tedbirlerin İşçi ve İşveren Üzerindeki Muhtemel Olumsuz Etkilerini Bertaraf Etmek Amacıyla Vergi ve Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yapılan Düzenlemeler". *Vergi Sorunları Dergisi*. 2020. Sayı 379. s. 145.

⁸ 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 26.03.2020 tarih ve 31080 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

⁹ Neks YMM Danışmanlık. "Koronavirüs Salgını ile İlgili Ekonomik Tedbirler İçeren 7226 sayılı Kanun Yürürlüğe Girdi" (http://www.neksymm.com/koronavirus-salgini-ile-ilgili-ekonomik-tedbirler-iceren-7226-sayili-kanun-yururluge-girdi_d762/). Erişim tarihi: 03 Nisan 2020.

¹⁰ Hasan DÖNMEZ ve Okan ATAĞ. *a.g.m.*, s. 145-146.

- Yabancı para cinsinden kurulan emeklilik yatırım fonlarından elde edilen irat tutarının tespitinde kur farkları dikkate alınmayacaktır.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına Maden Kanunu kapsamındaki mükellefler bakımından mücbir sebep ilan yetkisi verilmiştir.
- Turizm arazilerinden tahsil edilmesi gereken kira bedelleri ile turizm tesislerinin yatırımcıları ve işletmecilerinden tahsil edilmesi gereken ecrimisillerin ödeme süreleri ertelenmiştir.
- Dava açma, icra takibi başlatma, şikâyet, itiraz, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri 30/4/2020 tarihine kadar durdurulmuştur.

Öte taraftan Türkiye’de, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Biz Bize Yeteriz Türkiyem” çağrısıyla “Milli Dayanışma Kampanyası” başlatıldı ve bu doğrultuda koronavirüsten etkilenenlere yardım etmek amacıyla 25 Nisan 2020 itibarıyla toplam 1.839.406.810 TL bağış toplandı.¹¹

2- BAZI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ALINAN EKONOMİK ve MALİ TEDBİRLER

Çalışmanın bu bölümünde; koronavirüsün ilk ortaya çıktığı ülke olan ve son günlerde neredeyse hiç vaka görülmeyen Çin ile koronavirüsten en çok etkilenen ülkeler olan ve dünya ekonomisinde önemli yerleri olan İtalya, İspanya, ABD ve Almanya gibi ülkelerin küresel tehdit olan CO-

VID-19 kapsamında almış olduğu ekonomik ve mali tedbirler özet olarak açıklanacaktır.

2.1- Çin

Yaklaşık 1,404 milyar insan nüfusuyla Dünya’nın en fazla nüfusuna sahip ülkesi olan Çin’de,¹² Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 25 Nisan 2020 itibarıyla 84.338 adet teyit edilmiş CO-VID-19 vakası ve 4.642 adet ölüm gerçekleşmiştir.¹³ Koronavirüs’ün Aralık 2019’da ilk çıktığı yer olan Çin, salgından sert bir şekilde etkilenmiştir. Son zamanlarda ise bildirilen vaka sayısı bulunmamakta veya çok az sayıda yerel enfeksiyon görülmektedir.¹⁴

Komünist rejimle ve tek parti tarafından yönetilen Çin, Ocak ayından itibaren önlemler almaya başladı ve Şubat ayından itibaren de salgının yayılma hızını azaltmayı başarmıştır. Çin hükümeti, salgının yayılmasını önlemek için günlük yaşamı büyük oranda değiştirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda;¹⁵

- Virüsün ortaya çıktığı ilk yer olan Hubei eyaletinde yaklaşık 60 milyon kişi karantinaya alındı.
- İş yerleri, okullar, ibadethaneler, toplu taşıma sistemleri ve çok sayıda kurum kapatıldı.
- Toplu etkinlikler iptal edildi.
- Vuhan kentinde stadyumlar kitlesel karantina merkezlerine dönüştürüldü ve hızlıca çok sayıda hastane inşa edildi.
- Her evden belirli sayıda insanın yalnızca hayati ihtiyaçlarını satın alması için dışarı çıkmasına izin verildi.

¹¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı, “Milli Dayanışma Kampanyası, Biz Bize Yeteriz Türkiyem”. (<https://bizbizyeteriz.gov.tr/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

¹² Wikipedia, “Çin”. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Çin>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

¹³ Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). “Coronavirus disease (COVID-19) Situation Dashboard”, (<https://www.who.int/data/gho>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

¹⁴ Worldometer. “China Coronavirus Cases”. (<https://www.worldometers.info/coronavirus/country/china/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

¹⁵ BBC NEWS. “Koronavirüs (Covid-19): Salgına Karşı Hangi Ülke, Ne Tür Önlemler Aldı?” (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51864424>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

- Başkent Pekin'e dışardan gelenler bir süre karantina altında tutulmaya başlandı.
- Şinhua ajansı, Çin'in karantina önlemlerini ihlal edenlerin üç ila yedi yıl arasında hapisle cezalandırılacağını bildirdi.

Ayrıca Çin hükümeti; Ulusal Yeni Ay Yılı tatilinin 1 haftalık uzatılması, virüsün ilk çıktığı yer olan Hubei eyaletinin kilitlenmesi, ulusal düzeyde büyük ölçekli hareket kısıtlamalarının yapılması, sosyal mesafe ve göçmenlerin geri dönüşü için 14 günlük karantina döneminin uygulanması gibi sıkı önlemler de almıştır.¹⁶

Çin'de yaklaşık 1,3 Trilyon Renminbi¹⁷ miktarında (veya GSYİH'nın yüzde 1,2'si civarında) mali önlem paketi onaylanmış olup, söz konusu paketin uygulanmasına devam edilmektedir. Ülkede alınan en önemli ekonomik tedbirler ise şunlardan oluşmaktadır:¹⁸

- 1) Salgın önleme ve kontrolü için harcamaların arttırılması,
- 2) Tıbbi donanım üretimi,
- 3) İşsizlik sigortasının hızlı bir şekilde ödemesi,
- 4) Vergi indirimleri ve feragat edilen sosyal güvenlik katkı payları.

Ayrıca, Çin'deki mali genişlemenin, yüksek altyapı yatırımı ve ulusal halk sağlığı acil durum yönetim sisteminin iyileştirilmesi de dâhil olmak üzere önceden duyurulmuş ek önlemlerin ve otomatik dengeleyicilerin etkisi nedeniyle daha

yüksek olması beklenmektedir. Bunun yanı sıra düzenleyici kurumlar, sermaye ve likidite rezervlerini hane halklarına ve işletmelere destek sağlamak ve borç vermek için kullanan bankacılık kuruluşlarına verdiklerini de belirtmişlerdir.¹⁹

Ayrıca Çin Merkez Bankası (PBC), salgının neden olduğu durgunluğu önlemek için para politikası desteği sağlayarak, finansal istikrarı korumak için adımlar atmıştır. Bu doğrultuda Çin Merkez Bankasının temel önlemleri arasında şunlar yer almaktadır:²⁰

- 1) 3 Trilyon Renminbi bankacılık sistemine likidite enjeksiyonu,
- 2) 1,8 trilyon Renminbi tıbbi malzeme üreticilerinin ve günlük ihtiyaçlara cevap veren işletmelerin ve tarım sektörünün düşük faiz oranlarıyla desteklenmesi,
- 3) 1 yıllık orta vadeli borç verme tesis oranının 10 baz puan artırılması,
- 4) Bankaların mikro ve küçük işletmelere verdiği kredi ödemelerinin uzatılması.

Çin hükümeti ayrıca, salgından etkilenen hane halklarına, şirketlere ve geri ödeme zorluğu çeken bölgelere mali rahatlama sağlamak için ve mali koşullarda sıkışmayı önlemek bazı adımlarda atmıştır. Bu nokta hükümet aşağıdaki adımları atmıştır:²¹

- 1) KOBİ'ler ve hane halkları için kredi ödemelerinin ertelenmesi ve diğer kredi destek tedbirlerinin alınması,

¹⁶ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19", (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

¹⁷ Renminbi (RMB), Çin'in resmi parası olup, birimi Yuan'dır. Çin'de genellikle RMB (Ren Min Bi) kullanılmaktadır. Kaynak: Wikipedia, "Renminbi". (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Renminbi>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

¹⁸ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

¹⁹ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

²⁰ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

²¹ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

- 2) KOBİ kredilerini finanse etmek için finansal kuruluşlar tarafından tahvil ihracının desteklenmesi,
- 3) Kredi garantileri için mali desteklerin artırılması,
- 4) Yerel yönetimler tarafından konut politikalarının hafifletilmesi.

2.2- İtalya

COVID-19 salgınında Avrupa ülkelerine nazaran salgının en hızlı yayılım gösterdiği ülke konumunda olan İtalya'da, 25 Nisan 2020 itibarıyla yaklaşık 192.994 kişi virüse yakalanmış ve 25.969 kişi ise hayatını kaybetmiştir. Bu noktada İtalya, 25 Nisan 2020 itibarıyla ABD'den sonra koronavirüs salgını dolayısıyla en çok insanın yaşamını yitirdiği ülke konumundadır.²²

İtalya hükümeti, virüsün yayılması ve virüsün ekonomi üzerinde oluşturacağı olumsuzlukları önlemek amacıyla, diğer Avrupa ülkelerine nazaran daha sert önlemler alarak kararlı bir şekilde hareket etmektedir. Bu önlemlerin bazıları; Mart ayı başında ülke çapında 4 haftalık bir sokağa çıkma yasağı uygulaması, seyahat kısıtlaması, halka açık toplantıların yasaklanması, tüm okullar ile üniversitelerin kapatılması, süpermarket, marketler, eczaneler, bankalar, toplu taşıma ve temel kamu hizmetleri hariç olmak üzere ülke çapında zorunlu olmayan faaliyetlerin yasaklanmasıdır. Ayrıca İtalya'da; iş, sağlık, gıda gibi temel ihtiyaçlar gerekçesiyle evden çıkanların, polis kontrolüyle karşılaşmaları halinde bu durumlarını yazılı olarak belgelendirmeleri gerekmekte

olup; gerekçesiz olarak ya da temel ihtiyaç sayılmayan nedenlerle dışarıda yakalanan kişilere cezalar kesilmektedir.²³

İtalya hükümeti, koronavirüsle mücadele kapsamında ekonomik anlamda 25 Milyar Euro miktarında (GSYİH'nın yüzde 1,4'ü civarında) acil durum paketini kabul etmiştir. Kabul edilen acil durum paketinde aşağıda belirtilen önlemler alınmıştır:²⁴

- 1) İtalyan sağlık sistemini ve sivil korumayı güçlendirmek için fon (3,2 Milyar Euro),
- 2) İşten çıkarılan işçilerin ve serbest meslek sahiplerinin işlerini korumak ve gelirlerini desteklemek için fon (10,3 Milyar Euro),
- 3) Vergi ertelemeleri ve en çok etkilenen belediyelerde elektrik faturası ödemelerinin ertelenmesi de dâhil olmak üzere işletmeleri desteklemek için fon (6,4 Milyar Euro),
- 4) Yaklaşık 350 Milyar Euro (GSYİH'nın yaklaşık yüzde 20'si) likidite elde etme amacıyla ulaşmak için işletmeler ve hane halklarına kredi desteği fonu (5,1 Milyar Euro).

İtalyan hükümetinin acil durum paketinde kabul edilen kilit önlemler arasında şunlar da bulunmaktadır:²⁵

- 1) İpotek ve kredili mevduat dâhil olmak üzere bazı hane halkları ve KOBİ'ler için kredi geri ödemelerini ertelenmesi,
- 2) KOBİ'lere verilen krediler için devlet garantileri,
- 3) Ertelenmiş vergisel faaliyetler şeklinde finansal ve finansal olmayan şirketler için teşvikler,

²² Ministero della Salute (Ministry of Health). "Novel Coronavirus". (<http://www.salute.gov.it/portale/nuovocoronavirus/homeNuovoCoronavirus.>) Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

²³ BBC NEWS. "Koronavirüs (COVID-19): Salgına Karşı Hangi Ülke, Ne Tür Önlemler Aldı?" (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51864424>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020

²⁴ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19", (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#1>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

²⁵ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19", (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#1>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

- 4) Devlet kalkınma bankasına (Cassa Depositi e Prestiti) 0,5 Milyar Euro'luk devlet garantisi,
- 5) Bankaların orta ve büyük ölçekli şirketleri finanse etmelerini sağlamak için borç verme ve likidite desteği.

İtalya Ekonomi Bakanlığınca (Ministero dell'Economia e delle Finanze) "COVID-19 Salgına İtalya'nın Ekonomik Yanıtı" başlıklı açıklamada aşağıda belirtilen önlemlerin de alındığı belirtilmiştir.²⁶

- 1) Çok sayıda vergi mükellefi için Mart ayında ödenmesi gereken vergi ve sosyal güvenlik ödemeleri askıya alınmıştır. Bu önlem, tüm işletmeleri ve 2 milyon avronun altında ciroya sahip serbest meslek sahiplerinin yanı sıra acil durumun yoğun şekilde etkilediği sektörlerle ait vergi mükelleflerini (turizm, ulaşım, restoranlar, kafeler, sinema salonları, eğlence parkları, fuar ve etkinlik organizasyonu) kapsamaktadır. Vergi ödemeleri devam edeceği zaman da en fazla beş taksit halinde ödeyebilme imkânı getirilmiştir.
- 2) Ciro su 400.000 Euro'nun altında ve çalışanı olmayan serbest çalışan vergi mükelleflerine ödenen ücretler üzerinden Mart ve Nisan aylarına ilişkin stopaj vergileri ertelenmiştir.
- 3) Vergi denetimleri, saha denetimleri, icra, haciz, dava ve vergi uyum yükümlülükleri Haziran ayına kadar askıya alınmıştır.
- 4) Sağlık harcamaları için vergi indirimi getirilmiştir. Sağlık, işçilerin korunması ve bulaşmanın kontrol altına alınması için yapılan tüm masraflar dâhil olmak üzere

sağlıkla ilgili yapılan masrafların % 50'si kadar ve mükellef başına 20.000 Euro'ya kadar vergi indiriminden yararlanabilme imkânı getirilmiştir.

- 5) Çalışanlar için özel ek ödeme imkânı getirilmiştir. İşyerindeki çalışma günleri ile orantılı olarak 40.000 Euro'nun altındaki gelirle çalışmaya devam eden tüm çalışanlara 100 Euro'luk bir ek ödeme yapılması kararlaştırılmıştır.
- 6) COVID-19 bağışları için vergi indirimi imkânı getirilmiştir. Bulaşmanın kontrol altına alınmasını desteklemek için nakdi veya aynı tüm bağışlar şirketler için 20.000 Euro'ya kadar indirilebilecektir.
- 7) Ticari kiralar için vergi indirimi imkânı getirilmiştir. Acil durum nedeniyle kapalı olan mağaza ve küçük dükkânlara Mart ayı kirasının % 60'ına eşit vergi indirimi verilecektir.

2.3- İspanya

25 Nisan 2020 itibarıyla İspanya, 219.764 adet vaka sayısı ve 22.524 insan ölümüyle COVID-19 salgınından en çok etkilenen üçüncü ülke konumundadır.²⁷

İspanya hükümeti, 15 Mart 2020 tarihinde olağanüstü hâl ilan etmiş ve virüse karşı birçok tedbiri yürürlüğe koymuştur. Bu doğrultuda; Akdeniz'deki komşusu İtalya'nın akıbetine uğramak istemeyen İspanya hükümeti tarafından, parlamentodaki bazı oturumların ertelenmesi, İtalya'ya uçuşların sonlandırılması, kitlesel toplanmaların yasaklanması, temel hizmetler dışında ticari, kültürel, eğlence, otel ve restoran gibi faaliyetlerin askıya alınması, toplu taşıma faaliyet-

²⁶ Ministero dell'Economia e delle Finanze (Ministry of Economy and Finance). "The Italian Economic Response to the Covid-19 Outbreak". (www.mef.gov.it/en/inevidenza/Protect-health-support-the-economy-preserve-employment-levels-and-incomes-00001/). Erişim tarihi: 05 Nisan 2020.

²⁷ Ministerio de Sanidad (Ministry of Health). "Situación de COVID-19 en España", (https://covid19.isciii.es/). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

lerinin azaltılması, bazı bölgelerde tüm okulların ve üniversitelerin kapatılması gibi kısıtlamalar yapılmıştır.²⁸

İspanya'da ekonomik anlamda kilit önlemler olarak nitelendirebileceğimiz önlemler ise 8,9 Milyar Euro olup (yaklaşık GSYİH'nın yüzde 0,7'si kadar) aşağıdaki şekildedir:²⁹

- 1) Sağlık Bakanlığına (1 Milyar Euro) bütçe desteği,
- 2) Bölgesel sağlık hizmetleri için bölgelere transfer (2,8 Milyar Euro),
- 3) COVID-19 için ilaç ve aşı geliştirme ile ilgili araştırmalar için ek finansman (110 Milyon Euro);
- 4) COVID-19 nedeniyle Geçici İstihdam Düzeltme Programları kapsamında geçici olarak işten çıkarılan işçiler için işsizlik ödeneği alma hakkı,
- 5) COVID-19 enfekte çalışanlar veya yasal tabanın yüzde 60 ila 75'i kadar karantinaya alınan işçiler için Sosyal Güvenlik bütçesi tarafından ödenen artan hastalık ücreti,
- 6) Ekonomik faaliyetin askıya alınmasından etkilenen serbest çalışanlar için bir ödenek,
- 7) Ek bütçe fonları ve bakmakla yükümlü olunan kişilere yardım sağlanması için ilave bütçe esnekliği (300 Milyon Euro),
- 8) Okul kapanmasından etkilenen çocuklar için yemek finansmanı sağlayan özerk topluluklara transfer (25 Milyon Euro).

Diğer önlemler arasında ise Geçici İstihdam Düzeltme Programları kapsamında istihdamı

sürdüren ve salgından etkilenen şirketlere sosyal katkı muafiyetleri; küçük ve orta ölçekli işletmeler için vergi ödeme ertelemeleri; turizm sektöründe kalıcı iş sözleşmeleri ve ilgili faaliyetlerde bulunan işçiler için Şubat-Haziran 2020 işveren sosyal güvenlik katkı paylarından yüzde 50 muafiyet; bütçe kalemleri arasında transfer sağlamak için bütçe esnekliği; tıbbi malzemelerin merkezileştirilmesi ve COVID-19'a yönelik herhangi bir önlemin uygulanması için kamu sektörünün ihtiyaç duyduğu tüm mal ve hizmetlerin alımı için bir acil durum yönetim sürecinin getirilmesi bulunmaktadır.³⁰

Diğer yandan İspanya hükümeti, firmalar ve serbest meslek sahipleri için 100 Milyar Euro'ya kadar devlet garantili kredi vermiştir. Yine İspanya'nın aldığı önlemler arasında; kredi limitlerinin artırılması (10 Milyar Euro), turizm sektörü için özel bir kredi limitinin oluşturulması (400 Milyon Euro), düşük gelirli kişiler için mortgage ödemeleri üzerine bir aylık moratoryum, Sanayi, Ticaret ve Turizm Bakanlığı tarafından işletmelere verilen kredilerin ertelenmesi, vergi ödemelerinin ertelenmesi ve en az 17 Nisan'a kadar borsada İspanyol hisselerinin satışlarının yasaklanması da yer almaktadır.³¹

2.4- Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

25 Nisan 2020 itibarıyla, 50 eyalette 899.281 vakanın görüldüğü ve 46.204 Amerikalının hayatını kaybettiği ABD, COVID-19'un hızlı bir şekilde yayılmasıyla karşı karşıya kalmıştır.³² Bu noktada

²⁸ BBC NEWS, "Koronavirüs (COVID-19): Salgına Karşı Hangi Ülke, Ne Tür Önlemler Aldı?" (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51864424>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020

²⁹ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³⁰ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³¹ Ministerio de la Presidencia (Ministry of the Presidency) "Legislación Consolidada". (<https://www.boe.es/eli/es/rdl/2020/03/17/8/con>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³² Centers for Disease Control and Prevention. "Cases in U.S." (<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/cases-updates/cases-in-us.html>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

ABD, 25 Nisan 2020 itibarıyla koronavirüs salgını dolayısıyla en çok insanın yaşamını yitirdiği ülke konumundadır.

Bu noktada virüsün yayılmasını engellemek amacıyla ABD; seyahat kısıtlamaları, sosyal mesafe, olağanüstü hâl bildirimi, okulların, barların ve restoranların kapatılması ve artırılmış testler gibi bir dizi önlem uygulamaya koymuştur.³³

Bu kapsamda Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF) verilerine göre ABD, ilk olarak 2,3 Trilyon Dolarlık (GSYİH'nın yaklaşık yüzde 11'ine tekabül eden) Koronavirüs Yardımı ve Ekonomi Güvenliği Yasasını çıkarmıştır. Bu Kanunda yer alan önlemler şunlardır:³⁴

- 1) Bireylere bir defalık vergi iadesi sağlamak için 250 Milyar Dolar,
- 2) İşsizlik yardımlarını artırmak için 250 Milyar Dolar,
- 3) En savunmasız kişilere gıda güvenliği ağı sağlamak için 24 Milyar Dolar,
- 4) Kredi ve teminat vererek ve Federal Rezerv 3 Programını destekleyerek kurumsal iflasın önlenmesi için 510 Milyar Dolar,
- 5) Küçük işletme idaresi kredisi ve işçiyi elinde tutan küçük işletmelere yardımcı olacak garantiler için 359 Milyar Dolar,
- 6) Hastaneler için 100 Milyar Dolar,
- 7) Eyalet ve yerel yönetimlere transfer 150 Milyar Dolar.

ABD ayrıca; 8,3 Milyar Dolarlık Koronavirüs

Hazırlık ve Ek Müdahale Tahsisler Yasası ile 104 Milyar Dolarlık Aileler İlk Koronavirüs Müdahale Yasasını da çıkarmış ve bu yasalarla da sağlık hizmetleri, hastalık izni, küçük işletme kredileri ve uluslararası yardım için destek vermiştir.³⁵

Diğer yandan; indirimli pencere kredilerinin maliyetinin düşürülmesi, büyük merkez bankaları ile takas hatlarının mevcut maliyetinin düşürülmesi, döviz operasyonlarının vadesinin uzatılması ve ABD doları takas hatlarının genişletilmesi gibi para politikası destekleri de sağlanmıştır.³⁶

Bunlara ek olarak, ABD iç gelir idaresi (Internal Revenue Service-IRS), vergi ödemelerinin 15 Haziran tarihine çekilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin koronavirüs ile ilgili işçilere izin verme maliyetini hızlı bir şekilde telafi edebilmek için vergi indirimi uygulaması, karantina nedeniyle çalışamayanların vergi yükümlülüğünün kaldırılması, mükelleflerin stopaj sorumluluklarının ertelenmesi gibi önlemler almıştır.³⁷

Yine düzenleyici kurumlar, sermaye ve likidite tamponlarını hane halklarına ve işletmelere destek sağlamak için (borç vermek için) kullanan bankacılık kuruluşlarına kullanacaklarını belirtmişlerdir. Ülkenin konut finansmanı sisteminde önemli bir rol oynayan Fannie Mae/Fred-die Mac ise 60 gün haciz uygulamasını askıya alma ve COVID-19'dan etkilenenler için ipotek ödemelerini 12 aya kadar askıya alma planını belirtmiştir.³⁸

³³ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>), Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³⁴ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>), Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³⁵ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>), Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³⁶ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>), Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

³⁷ Internal Revenue Service (IRS), "Coronavirus Tax Relief", (<https://www.irs.gov/coronavirus>). Erişim tarihi 02 Nisan 2020.

³⁸ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>), Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

2.5- Almanya

Almanya, 25 Nisan 2020 itibarıyla Avrupa ülkeleri arasında İtalya ve İspanya'dan sonra kayıt altına alınan en çok üçüncü COVID-19 vakasına sahip ülke konumundadır. Bu noktada, Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre Almanya'da, toplam vaka sayısı 152.438 olup bu zamana kadar 5.500 insan koronavirüsten dolayı hayatını kaybetmiştir.³⁹

Alman hükümeti, koronavirüsün yayılımını önlemek için ilk olarak seyahat kısıtlamaları, 2 kişiden fazla kişinin toplanmasının yasaklanması, okulların, zorunlu olmayan işletmelerin kapatılması, insanların arabalarıyla gelip inmeden test yaptırabilecekleri laboratuvarların kurulması, halka açık toplantıların yasaklanması gibi bir dizi önlemler almıştır.⁴⁰

IMF verilerine göre Alman federal hükümeti, COVID-19 salgını nedeni ile ekonomide oluşacak olumsuzluklara karşı toplam 156 Milyar Euro tutarında (GSYİH'nın yaklaşık yüzde 4,5'i) temel harcamalar ve vergilerle ilgili olarak önlem almış olup bu önlemler şunları içermektedir:⁴¹

- 1) Sağlık ekipmanı, hastane kapasitesi ve aşı ar-ge harcamaları,
- 2) Serbest meslek sahipleri için temel gelir desteği, işçi gelirlerini korumak için yapılacak harcamalar,
- 3) Düşük gelirli ebeveynler için genişletilmiş çocuk bakım yardımları,
- 4) Küçük işletme sahiplerine ve COVID-19'dan ciddi şekilde etkilenen serbest meslek sahiplerine vergi ertelemeleri,

5) Küçük işletme sahiplerine ve COVID-19'dan ciddi şekilde etkilenen serbest meslek sahiplerine 50 Milyar Euro hibe,

6) Yeni oluşturulan ekonomik istikrar fonu ve kamu kalkınma bankası aracılığıyla, farklı büyüklükteki firmalar için hacmi ve kamu kredi garantilerine erişiminin en az 822 Milyar Euro'ya (yaklaşık GSYİH'nın yüzde 24'ü kadar) yükseltilmesi.

Belirtilen ekonomik tedbirlere ek olarak, li-kiditelerini güçlendirmek için şirket büyüklüklerine bakılmaksızın, her şirkete Alman Federal Maliye Bakanlığı (Bundesministerium der Finanzen) tarafından vergi ile ilgili yardım imkânı da sunulmaktadır. Bu doğrultuda; koronavirüs salgınından doğrudan etkilenen işletmeler için 2020'nin sonuna kadar aşağıdaki vergi düzenlemeleri yapılmıştır:⁴²

- **Vergi Ödeme Ertelemeleri:** İşletmeler 2020'de ödenmesi gereken vergileri ödeyemezse, bu ödemelerin geçici, faizsiz ertelemelerine başvurabilirler. İşletmeler, 31 Aralık 2020 tarihine kadar ilgili vergi dairelerine başvuruda bulunabilirler. Ertelemelerin onaylanması katı koşullara tabi olmayacaktır. İşletmelerin doğrudan etkilediklerini açıklamaları gerekecek, ancak ekonomik zarar miktarını ayrıntılı olarak belgelemek zorunda kalmayacaklar. Bu doğrultuda vergi ödemelerinin zamanı ertelenecektir. Bu tedbir gelir vergisi, kurumlar vergisi ve KDV için geçerlidir.

³⁹ Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). "Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic". (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.

⁴⁰ BBC NEWS. "Koronavirüs (COVID-19): Salgına Karşı Hangi Ülke, Ne Tür Önlemler Aldı?" (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51864424>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

⁴¹ International Monetary Fund (IMF). "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#I>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

⁴² Bundesministerium der Finanzen (Federal Ministry of Finance). "Tax Measures to Assist all Businesses Affected by the Coronavirus Pandemic" (<https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Standardartikel/Topics/Priority-Issues/Corona/2020-03-20-Tax-measures-to-assist-businesses.html>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020. (virus.html;sessionid=3299D0D39FC77C07E7143EE82E77464C.delivery1-replication).

- **İcra Tedbirlerinin Askıya Alınması:** Vadesi geçmiş vergilerin ödenmesine ilişkin tedbirler 2020'nin sonuna kadar feragat edilecektir. Bu süre zarfında kanuna aykırı olan geç ödeme cezalarından da feragat edilecektir. Bu gelir vergisi, kurumlar vergisi ve KDV için geçerlidir.
- **Dezenfektan Üretimini Kolaylaştırılması:** Koronavirüs salgınının başlamasından bu yana dezenfektanlara olan talep çarpıcı bir şekilde arttığı için Federal Maliye Bakanlığı, eczanelerin dezenfektan üretmek amacıyla vergiden muaf olarak kullanmalarına izin veren bir önlem kabul etti.

SONUÇ

Koronavirüs küresel salgınının yol açtığı hastalık ile mücadele kapsamında, ülkeler sağlık ve ekonomik sistemlerinin çökmemesi için sıkı tedbirler uygulamaktadırlar. Bu noktada, ülkeler olağanüstü bir dönemden geçtiği için, olağanüstü önlemler almaktadırlar. Çünkü olağanüstü dönemler olağanüstü tedbirleri gerektirir.

Ülkelerin almış olduğu çeşitli sıkı önlemler kapsamında, başta hizmet sektörü olmak üzere taşımacılık, turizm, konaklama, kafe-restoran gibi birçok sektör çok zor bir dönemden geçmektedir. Yine, serbest olarak çalışanlar ve diğer işyeri sahipleri de salgının yarattığı ekonomik tahribattan etkilenenler arasındadır. Bu noktada, dünyada üretici yönünden arzın tüketici yönünden de talebin darbe yemesi, ülkelerin ekonomilerinin çok zor bir döneme girdiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, ülkeler koronavirüs krizini atlatsalar bile bu seferde ekonomik kriz ile mücadele edecekler gibi görünmektedir.

Dünyada koronavirüs vakalarının sayısı git-

tikçe artmakta, bu durumda sağlık üzerinde büyük olumsuz etkilere neden olmaktadır. Virüsün yayılmasıyla mücadele etmek için ülkeler, insanların ve malların dolaşımını kısıtlamak için benzeri görülmemiş önlemler almakta ve bu nedenle ekonomilerinin büyük bir kısmını kapatmaktadırlar. Sonuç olarak, birçok ülkede ekonomik faaliyet keskin bir şekilde düşmekte ve artan küresel belirsizlik güvensizliği daha da artırmaktadır.

OECD'nin Mart 2020'de yayımlanan Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu'nda⁴³, COVID-19 virüsünün finansal krizlerden bu yana küresel ekonomi için en ciddi tehdidi oluşturduğu belirtilmektedir. Çin'den diğer ülkelere yayılan COVID-19, insanların sağlığını tehdit etmekte ve ülkelerin ekonomisinde ciddi bozulmalara neden olmaktadır. Bu durum, sağlık konusundaki kaygıları artırmanın yanı sıra insan, mal ve hizmetlerin hareketinde daha geniş kısıtlamalar, tüketici güveninde düşüş ve üretim yavaşlaması risklerini de beraberinde getirmektedir. OECD'nin bahsedilen söz konusu raporuna göre en iyi durum senaryosunda bile, küresel üretim-tüketim zincirindeki bozulmanın etkisiyle 2020 yılının ilk yarısında büyümede ciddi bir yavaşlama beklenildiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda OECD, hükümetleri koronavirüsün yayılmasını önlemek, insanları ve iş dünyasını virüsün etkilerinden korumak ve ekonomide talebi artırmak için acilen harekete geçmeye çağırmaktadır.⁴⁴

Dünyada hükümetler; bir yandan sağlık acil durumuna müdahale etmekte, bir yandan da ekonomik öncelik olarak hane halklarına gelir desteği sağlamakta ve yine işletmeler için nakit akışını iyileştirmek için çabalamaktadırlar. Bu noktada ülkelerin, koronavirüs küresel krizi bo-

⁴³ OECD'nin Mart 2020 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu için bakınız: "OECD Economic Outlook, Interim Report March 2020" (<http://www.oecd.org/economic-outlook/>).

⁴⁴ OECD. "Coronavirus: The World Economy at Risk". (https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2019/issue-2_7969896b-en). s. 15. Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

yunca (hem sağlık krizi hem de ekonomik kriz yönünden) üretim ve dağıtım kapasitelerini iyi ayarlaması ve sağlam tutması gerekmektedir. Bu doğrultuda hükümetlerin amaçları, insanların ve işletmelerin sağlık krizi bitene kadar başlarını suyun üstünde tutabilmelerini sağlamak ve böylece koronavirüs salgınının en kötüsü geçtikten sonra ekonominin toparlanmasını sağlamak olacaktır.

Ülkelerin koronavirüs salgını dolayısıyla almış olduğu ekonomik ve mali tedbirlere bakıldığında; ülkelerin, hem maliye politikası araçları ile hem de para politikası araçları ile virüsün ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini kırmaya çalıştıkları görülmektedir.

Diğer yandan OECD, küresel kriz doğrultusunda alınabilecek vergisel tedbirler üzerinde ve uzun vadeli projeler kapsamında çalışmaya devam etmektedir. Bu noktada; koronavirüs dolayısıyla hükümetlere acil ve öncelikli öneri olarak, ilk önce vergilerin ve sosyal güvenlik ödemelerinin ertelenmesini önermektedir. Daha sonra sağlık ve diğer acil durumlarla ilgili sektörlerde çalışanlara vergi imtiyazının sağlanmasını, mükelleflerin vergi iadelerinin daha hızlı yapılmasını, ithal edilen ürünlerdeki özellikle gıda, ilaç gibi ürünlerdeki KDV, gümrük, vb. vergi ödemelerinin ertelenmesini önermektedir.

Ülkeler ekonomik, mali ve vergisel desteklerle koronavirüs salgınının insanların hayatlarına vereceği zararı en aza indirmeye çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda, virüsten en çok etkilenen ülkelere en az etkilenen ülkelere kadar birçok ülke parasal ve mali destek paketlerini açıkladılar. Türkiye ise koronavirüs salgınına karşı, 11 Mart 2020 tarihinden itibaren özellikle Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda, sağduyulu bir politika ve strateji izlemiştir. Bunun sonucunda, virüsün yayılmasını önlemek ve kontrol etmek

için yerinde adımlar atılmıştır. Diğer yandan Türkiye’de, koronavirüsün piyasadaki olumsuz etkisini azaltmak amacıyla alınan ekonomik önlem paketinin ise diğer ülkelerle benzer olduğu, ancak diğer ülkelere göre daha kapsamlı bir paket olduğu düşünölmektedir.

Öte taraftan; ülkeler tarafından alınan tüm önlemler (sağlık, ekonomik, parasal, mali, vergisel, vb.) ve görünen sonuçlar, dünya ekonomisinin ciddi bir gerilemeyle karşı karşıya olduğunu ve koronavirüse karşı 2020 yılının sonuna kadar bir çözüm bulunamaması halinde söz konusu gerilemenin büyüyerek küresel krize (depresyona) dönüşebileceğini yansıtmaktadır.⁴⁵

Özetlemek gerekirse, günümüzde yaşanan koronavirüs salgını ve olumsuz etkisi sonucu oluşan ekonomik sıkıntı süreci, devletin gerek sağlık alanında gerekse de ekonomik ve sosyal alanda ne kadar önemli bir faktör olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir.

KAYNAKÇA

- 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (26.03.2020 tarih ve 31080 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanmıştır.)
- Anadolu Ajansı. “Sağlık Bakanı Koca Türkiye’de İlk Koronavirüs Vakasının Görüldüğünü Açıkladı”. (<https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/saglik-bakanikoca-turkiyede-ilk-koronavirus-vakasinin-goruldu-gunu-acikladi/1761466>). Erişim tarihi: 01 Nisan 2020.
- Anadolu Ajansı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketini Açıkladı”. (<https://www.aa.com.tr/tr/vg/video-galeri/cumhurbaskani-erdogan-ekonomik-istikrar-kalkani-paketini-acikladi/>). Erişim tarihi: 02 Nisan 2020.

⁴⁵ Ahmet ULUSOY. “Virüs Hasarına Yönelik Ekonomik Önlemler”, Yeni Şafak Gazetesi, (<https://www.yenisafak.com/yazarlar/ahmetulusoy/virus-hasarina-yonelik-ekonomik-onlemler-2054599>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.

- BBC NEWS. "Koronavirüs (COVID-19): Salgına Karşı Hangi Ülke, Ne Tür Önlemler Aldı?" (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51864424>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- Bundesministerium der Finanzen (Federal Ministry of Finance). "Tax Measures to Assist all Businesses Affected by the Coronavirus Pandemic" (<https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Standardartikel/Topics/Priority-Issues/Corona/2020-03-20-Tax-measures-to-assist-businesses.html>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- Centers for Disease Control and Prevention, "Cases in U.S." (<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/cases-updates/cases-in-us.html>). Erişim Tarihi: 25.04.2020.
- DÖNMEZ, H. ve ATAĞ, O. (2020), "Özel Ek: Koronavirüs (COVID-19) Salgınına Karşı Alınan Tedbirlerin İşçi ve İşveren Üzerindeki Muhtemel Olumsuz Etkilerini Bertaraf Etmek Amacıyla Vergi ve Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yapılan Düzenlemeler". Vergi Sorunları Dergisi, 2020, Sayı 379.
- Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization), "Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic". (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>), Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.
- Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). "Coronavirus disease (COVID-19) Situation Dashboard". (<https://www.who.int/data/gho>), Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. "Haberler". (https://www.gib.gov.tr/tum_haberler). Erişim tarihi: 02 Nisan 2020.
- International Monetary Fund (IMF), "Policy Responses to COVID-19". (<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- Internal Revenue Service (IRS). "Coronavirus Tax Relief", (<https://www.irs.gov/coronavirus>). Erişim tarihi: 02 Nisan 2020.
- Ministero della Salute (Ministry of Health), "Novel Coronavirus". (<http://www.salute.gov.it/portale/nuovocoronavirus/homeNuovoCoronavirus>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.
- Ministero dell'Economia e delle Finanze (Ministry of Economy and Finance). "The Italian Economic Response to the COVID-19 Outbreak", (www.mef.gov.it/en/inevidenza/Protect-health-support-the-economy-preserve-employment-levels-and-incomes-00001/). Erişim tarihi: 05 Nisan 2020.
- Ministerio de Sanidad (Ministry of Health), "Situación de COVID-19 en España", (<https://covid19.isciii.es/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.
- Ministerio de la Presidencia (Ministry of the Presidency) "Legislación Consolidada". (<https://www.boe.es/eli/es/rdl/2020/03/17/8/con>). Erişim tarihi: 01 Nisan 2020.
- Neks YMM Danışmanlık, "Koronavirüs Salgını ile İlgili Ekonomik Tedbirler İçeren 7226 sayılı Kanun Yürürlüğe Girdi" (http://www.neksymm.com/koronavirus-salgini-ile-ilgili-ekonomik-tedbirler-iceren-7226-sayili-kanun-yururluge-girdi_d762/). Erişim tarihi: 03 Nisan 2020.
- OECD, "Coronavirus: The World Economy at Risk". (https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2019/issue-2_7969896b-en). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. "Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi". (<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/117037/-ulkemizin-mart-kaldigi-virus-tehdidinin-en-kisa-surede-bertaraf-edilmesi-icin-devlet-olarak-tum-imk-nlarimizi-seferber-ettik>). Erişim tarihi: 01 Mart 2020.

- T.C. Cumhurbaşkanlığı. “*Milli Dayanışma Kampanyası, Biz Bize Yeteriz Türkiye*”. (<https://bizbizyeteriz.gov.tr/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. “*Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu*” (<https://covid19.saglik.gov.tr/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.
- ULUSOY, A. “*Virüs Hasarına Yönelik Ekonomik Önlemler*”. Yeni Şafak Gazetesi, (<https://www.yenisafak.com/yazarlar/ahmetulusoy/virus-hasarina-yonelik-ekonomik-onlemler-2054599>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- Wikipedia. “*Çin*”. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Çin>), Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- Wikipedia. “*Renminbi*”. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Renminbi>). Erişim tarihi: 04 Nisan 2020.
- Worldometer. “*China Coronavirus Cases*”. (<https://www.worldometers.info/coronavirus/country/china/>). Erişim tarihi: 25 Nisan 2020.